

Ситник І.П., к.т.н., доцент
Тельнова Х.Е., магістрант

Національний університет харчових технологій, м.Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

За сучасних умов суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу ділової активності — основи, на якій ґрунтуються оптимальні рішення про обсяги майна підприємства та раціональність його використання.

Питання оцінки ділової активності розглядалися у працях багатьох вчених – економістів, зокрема таких, як Войнаренко М.П., Гарасюк О.А. та інші. Однак необхідно зауважити, що єдиної методики оцінки ділової активності підприємств України поки що нема.

Ділова активність мінімізує ризик неуспіху в умовах економічної нестабільності ринкового середовища та конкуренції. У вітчизняній літературі сутності та змісту ділової активності досі приділялося мало уваги. Термін «ділова активність» в економічній літературі почав використовуватися водночас із застосуванням для аналізу фінансового стану підприємств України закордонних методів [8].

Проблема визначення сутності та змісту ділової активності підприємств ускладнюється тим, що різні суб'єкти, які мають безпосереднє відношення до конкретного підприємства, можуть входити до її оцінки.

За економічним змістом ділову активність підприємств можна розглядати як у широкому, так і вузькому значенні. У широкому розумінні вона означає весь спектр зусиль підприємства, спрямованих на просування на ринках продукції, праці, капіталу. Тому для підвищення ділової активності керівники підприємств повинні докладати максимум зусиль для поліпшення договірної роботи, умов бізнесу, розширення інформаційного поля. У вузькому розумінні, тобто при аналізі фінансово-господарської діяльності ділова активність підприємства означає його виробничу й комерційну діяльність [1].

Ділова активність проявляється в динамічності розвитку підприємства, швидкості обороту засобів підприємства. Критеріями ділової активності є рівень ефективності використання ресурсів підприємства, стійкість економічного зростання, ступінь виконання завдання за основними показниками господарської діяльності тощо. Але таке визначення є розмитим і не розкриває сутності ділової активності.

Результативність та економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється не лише абсолютними, а й відносними показниками, до числа яких належить система показників рентабельності. Пропонується для оцінки ділової активності й ефективності функціонування підприємства також використовувати співвідношення темпів зміни прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу), показники ефективності використання виробничих ресурсів (загальна фондвіддача виробничих фондів, або їх оборотність,

продуктивність праці, фондоозброєність, оборотність обігових коштів) та коефіцієнт стійкості економічного зростання підприємства [5].

Заслуговує на увагу думка про доцільність визначення індексу ділової активності, який характеризує ефективність підприємницької діяльності й обчислюється як добуток оборотності обігового капіталу за аналізований період на рентабельність основної діяльності. Оцінку ділової активності слід проводити за якісними та кількісними показниками і пропонується для її аналізу використовувати 18 показників.

Оцінюючи динаміку основних показників, необхідно зіставити темпи їхньої зміни. Оптимальним вважається таке співвідношення: $T_{пр} > T_{ор} > T_{к} > 100\%$, де $T_{пр}$ - темп зміни прибутку; $T_{ор}$ – темп зміни обсягів реалізації продукції; $T_{к}$ – темп зміни суми активів (сукупного капіталу) підприємства [6].

Якщо вище зазначені умови виконуються, то це є свідченням того, що: економічний потенціал підприємства зростає (розширюються масштаби його діяльності); обсяг реалізації підвищується вищими темпами, ніж вкладений капітал (ресурси підприємства використовуються ефективніше); прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації (зниження витрат виробництва й обігу).

Розглянуте співвідношення у світовій практиці одержало назву "золоте правило економіки підприємства". Однак якщо діяльність підприємства вимагає значного вкладення засобів (капіталу), що можуть окупитися, і принести вигоду лише в більш-менш тривалій перспективі, то ймовірні відхилення від цього "золотого правила". Тоді ці відхилення не слід розглядати як негативні [4].

На нинішньому етапі розвитку підприємницької діяльності України ризики нестабільності перебувають, насамперед, у площині фінансування та раціонального використання вкладеного капіталу підприємства. Для запобігання вірогідності виникнення внутрішньої кризи, необхідно оперативно аналізувати ключові показники діяльності підприємства [2].

Стабільність фінансового стану та ефективність управління підприємством в умовах фінансової кризи суттєво обумовлюються показниками ділової активності. Підвищення ефективності діяльності підприємства відбувається за рахунок прискорення обертання ресурсів, а збільшення числа оборотів можливе шляхом скорочення терміну виробництва або скорочення періоду обігу. Підвищення обертання ресурсів поряд з високою прибутковістю є важливим чинником покращення фінансового стану підприємства [8].

В ситуації, що склалася сьогодні в Україні, роль економічного аналізу значно зростає, особливо в умовах виникнення кризових явищ на підприємстві, коли саме завдяки проведенню комплексного економічного аналізу вдається визначити причини кризи та розробити і обґрунтувати можливі шляхи виходу з неї. Тому в даний час назріла потреба дослідження, обґрунтування та вдосконалення методів оцінки ділової активності, адаптації їх до сучасних умов функціонування підприємств з урахуванням чинників ризику, що можуть вплинути у кінцевому підсумку на прийняття управлінських рішень.

Застосування результатів оцінки ділової активності слугуватиме покращенню результативності виробничо-господарської діяльності і допоможе здобути конкурентні переваги на сегменті ринку господарювання. При цьому важливим є розуміння того, що кожне окреме підприємство вимагає індивідуального підходу до інтеграції та систематизації методик оцінювання його діяльності.

Список використаних джерел

1. Войнаренко, М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки. монографія / М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 284 с.
2. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства»/ Гарасюк О.А., Ігнатенко М.Ю. // Вісник КТУ. – 2010. – № 22.
3. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.:КНЕУ, 2001. – 387 с.
4. Подольська В.О., Ярош О.В. Фінансовий аналіз: Навч.посібник.-К.: Центр навчальної літератури, 2007.-488с.
5. Половнєв Ю., Ніколайчук С. Оцінка циклу ділової активності української економіки.// Вісник НБУ.-2005.
6. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник.-К.: 2009.-196 с.
7. Шурпенкова Р.К. Організація економічного аналізу на підприємстві// Вісник НБУ. – 2009.– №6.
8. Ямборко Г. Аналіз ділової активності підприємств в умовах фінансової кризи.// Економічний аналіз. – 2010.–№5.